

Fiskeflåten er en viktig bidragsyter til verdiskaping langs kysten. Foto: Emil Bremnes

FEM FYLKER STÅR FOR 90% av verdiskapingen i norsk sjømatnæring

Fem fylker står for nesten 90 prosent av all verdiskaping i norsk sjømatnæring. Dette kommer fram i rapporten Sjømatnæringenes ringvirkninger som ble lansert forleden.

TEKST: MORGAN LILLEGÅRD, KOMMUNIKASJONSDIREKTØR NOFIMA

“Verdiskapingen i sjømatnæringen økte med 36 prosent i fjor.”

Rapporten som tar for seg verdiskaping og ringvirkninger for norsk sjømatnæring i 2022, slår fast at Nordland, Vestland, Troms og Finnmark, Møre og Romsdal er størst. Størst av alle er Nordland som har over 20 milliarder i verdiskaping. Oppdrett står for størst andel av verdiskapingen i alle de største sjømatfylkene, og en samlet nasjonal verdiskaping på 40,3 milliarder. Fiskeri kommer på andreplass med 15,7 milliarder i nasjonal verdiskaping.

Økningen skyldes vekst i oppdrettssektoren og at både villfisk og oppdrettsfisk har hatt god prisutvikling. Med både prisvekst og generell stor vekst har havbruksnæringen passert fiskerinæringen i økonomisk betydning.

Viktig næring

Verdiskapingen i sjømatnæringen økte med 36 prosent i fjor, og var på 71 milliarder kroner. Regnes ringvirkningene med var den totale verdiskapingen på 109 milliarder kroner.

– Sjømatnæringens betydning for økonomien i disse fem fylkene er betydelig. Bryter vi tallene ned på kommuner er næringen særdeles viktig i noen av kommunene, sier forsker Audun Iversen, som har vært prosjektleder for arbeidet.

Nofima Nofima Forskningsinstitutt er et nasjonalt selskap med kontorer i Tromsø, Sunndalsøra, Stavanger, Bergen og Ås. Nærings- og fiskeri- departementet eier 57,8%, Stiftelsen for landbrukets næringsmiddelforskning 32,2% og Akvainvest Møre og Romsdal 10%.

Den pågående struktureringen i flåten betyr at tilsvarende mengde fisk landes med stadig færre fartøy. Landingene blir færre, og de blir større. Dermed kan det bli større konkurranse om råstoffet og at industrien må investere i økt kapasitet for å være i stand til å ta imot større fangster.

Mer fisk landes i nord

Dette har igjen bidratt både til at det er færre bedrifter i industrien, og at det er færre steder som har fiskeindustri. Endringene får konsekvenser for den geografiske spredningen av aktiviteten i næringen. Over tid har andelen av fisk som landes i Troms og Finnmark økt fra 27 % til over 40 %, mens Møre og Romsdal, Nordland og Vestland har fått redusert sine andeler av landingene.

Et annet viktig moment for de ringvirkninger som skapes av flåten er hvilken type aktivitet råstoffet gir grunnlag for. Over tid har en minskende andel av råstoffet blitt foredlet. Andelen av torsk som går til saltfisk, tørrfisk og klippfisk endres relativt lite. Endringene fra 90-tallet en markert reduksjon i fryst filet og en stor økning i både fersk og fryst torsk som går uforedlet ut av landet.

Ferskpakking av torsk er mindre arbeidsintensiv enn for eksempel filetproduksjon. Dette er en endring som har stor betydning både for den totale sysselsettingen i fiskerisamfunn og i hvilken grad sysselsettingen er helårlig. Dette igjen har stor betydning for sammenhengen mellom næringsutvikling og bosetting.

Oppdrett

Produksjonen av oppdrettsfisk har vist en voldsom vekst de siste 50 årene, selv om veksten i volum flatet ut i noen år fra 2012 til 2018. De siste årene har vi igjen sett god vekst.

Det er imidlertid stor forskjell i vekst mellom fylkene. Nordland og Troms og Finnmark har hatt en nokså jevn volumøkning de siste 10 årene. Nord-Norge har gjennomsnittlig hatt en årlig vekst i denne perioden på rundt 5 %.

I 2012 hadde Vestland størst produksjon med cirka 300.000 tonn, men med omtrent samme produksjon i 2022 som i 2012 er fylket nå forbigått av både Trøndelag, Nordland og Troms og Finnmark.

I rapporten er det også tydelig hvordan produksjonen i Trøndelag og spesielt Møre og Romsdal varierer annet hvert år. Dette skyldes en velfungerende om-

Infografikken viser hovedtallene i rapporten. Grafikk: Marte Olsen, Nofima

“At sjømatnæringen har fått en større betydning for landets økonomi kommer tydelig fram i rapporten.”

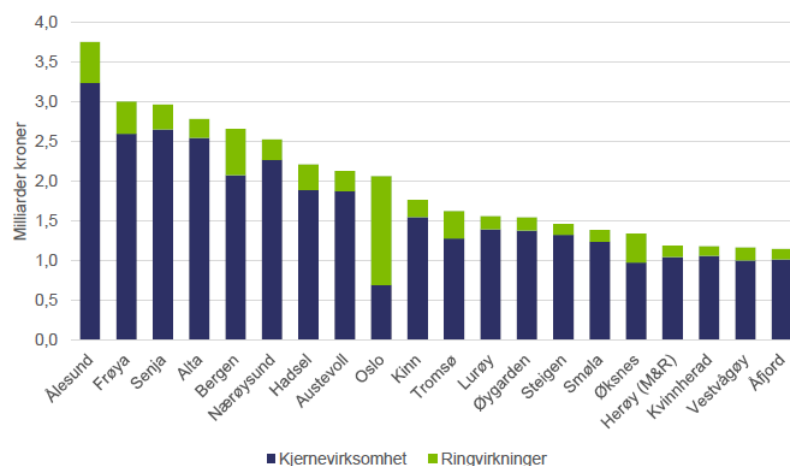
rådekoordinering, hvor man for gitte områder koordinerer utsett, slaktning og brakklegging over en produksjonssyklus på to år. Dette gir stor variasjon i årlig produksjon per kommune og fylke som resultat.

Større del av BNP

De siste årene har det vært en stor økning i mengden laks og ørret som foredles. Dette skyldes både vekst i produksjonen og at andelen som foredles har økt over tid. Mens andelen foredlet laks og ørret lå på 13 % tidlig på 1990-tallet, var andelen i 2022 på 27 %.

At sjømatnæringen har fått en større betydning for landets økonomi kommer tydelig fram i rapporten. Fra 2010 til 2015 utgjorde sjømatnæringen mellom

Grafene viser de 20 kommunene der sjømatnæringen gir størst verdiskaping og ringvirkninger. Den blå fargen viser verdiskaping i kjernevirksomhet og den grønne indikerer ringvirkningene.

Roy Robertsen (til venstre) og Audun Iversen har vært sentrale i utarbeidelsen av årets rapport. Dette bildet er tatt i Bugøynes i Øst-Finnmark.
Foto: Wilhelm Solheim, Nofima

“Fra kjerneaktiviteten ble det innbetalt en samlet selskapsskatt på 9,3 milliarder, mens det fra leverandørene ble innbetalt 3,1 milliarder i selskapsskatt.”

1 og 1,5 % av Norges bruttonasjonalprodukt (BNP), mens de siste årene har utgjort mellom 1,8 og 2,3 % av BNP. Næringens andel av BNP er mer enn dobbelt så stor i 2022 som i 2012. Fra 2021 til 2022 økte næringens verdiskaping med 36%, og den har steget med 166% siden 2010. Den sterke veksten fra 2021 til 2022 skyldes dels en svekket norsk krone, men valutaens bidrag er mindre enn mange vil tro: bare om lag 16 % av veksten skyldes svekket krone.

Skatteinntekter

I ringvirkningsanalysen har forskerne også beregnet skatteinntektene fra sjømatnæringens aktiviteter. De har sett på selskapsskatt og personskatt, betalt både av næringen selv og av dens leverandører som følge av næringens etterspørsel etter varer og tjenester. De samlede skatteinntekter i 2022 var på 25,9 milliarder kroner.

Fra kjerneaktiviteten ble det innbetalt en samlet selskapsskatt på 9,3 milliarder, mens det fra leverandørene ble innbetalt 3,1 milliarder i selskapsskatt. De øvrige 13,6 milliardene består av personskatt innbetalt fra næringen og leverandørene.

Sysselsatte

Totalt 86.000 var sysselsatt i sjømatnæringen i fjor. Hele 46.000 av de sysselsatte er et resultat av ringvirkningene som næringen skaper. Oslo og Bærum

Til venstre:
Foredling av lodde bidrar til verdiskaping i enkelte kommuner.
Foto: Audun Iversen, Nofima.

Til høyre:
De nordligste fylkene har hatt en økning i lakseproduksjonen mens det volummessig har stått i ro siden 2012 på Vestlandet.
Foto: Nofima

er kommuner der ringvirkningene slår tydelig inn. I Oslo er det 570 som har sjømat som sin kjernevirksomhet mens hele 1500 er sysselsatt som et resultat av ringvirkningene.

Næringen har satt ny omsetningsrekord i 15 av de 20 siste årene. 2022 var intet unntak med en samlet eksportverdi på 151,4 milliarder kroner som var en økning på 25 % fra forrige rekordår 2021. Denne høye økonomiske aktiviteten skaper overskudd og sysselsetting, og dermed også grunnlag for skatteinntekter til staten.

Begrep:

Verdiskaping:

Verdiskaping (bruttoprodukt) er merverdien en bedrift skaper etter fratrekk av vare- og tjenestekjøp, og består av lønn til ansatte, overskudd til eiere og skatt til myndighetene. Verdiskaping måles oftest som driftsresultat før avskrivninger (EBITDA) pluss lønnskostnader, og kan dermed ses som summen av avkastningen på kapital og avkastningen på arbeidskraft. En del av denne avkastningen vil så tilfalle stat og kommuner som skatteinntekter.

Netto verdiskaping:

Den verdiskaping som er igjen etter at man har tatt hensyn til kapitalslit (det at bedriftens eiendeler blir mindre verdt fra år til år). Nette verdiskaping beregnes ved å trekke avskrivninger fra brutto verdiskaping.

Sysselsetting:

Sysselsatte er summen av lønnstakere og selvstendig næringsdrivende, inkludert deltidsansatte og sesongarbeidskraft.

Årsverk:

Et årsverk er arbeidet som utføres av en arbeidstaker i full stilling i løpet av et år

Ringvirkninger:

Ringvirkninger er et mål på en nærings totale økonomiske effekt. I tillegg til ansatte og verdiskaping i næringen, inkluderer ringvirkninger også sysselsetting og verdiskaping hos leverandører og leverandørers leverandører.

Thomas Nyrud er en av tallknuserne som har ført til årets rapport om verdiskaping og ringvirkninger i sjømatnæringen.

Foto: Audun Iversen, Nofima